

— Буенас тардес![1] — промовила людина за письмовим столом.— Ви прибули вчасно. Сідайте.

Молодий сухорлявий льотчик з капітанськими нашивками республіканської армії мовчки виконав наказ. Він щойно прибув з аеродрому. Його несподівано викликали в штаб, і тепер, опинившись у кабінеті віч-на-віч з видатним генералом, що командував республіканськими військами, капітан Хозе Індаlego відчув наближення якоїсь важливої події.

Генерал одсунув папір, на якому писав, поклав ручку на стіл і одкинувся в кріслі. Це була ще не стара людина, але сивина на голові та глибокі зморшки на чолі робили генерала значно старішим. На якусь мить в його очах, за склом окулярів, промайнула втома і моментально зникла. Відколи почалась війна з заколотниками, вся країна говорила про цього генерала. Він належав до тих небагатьох офіцерів, які залишились вірними народному урядові республіки. Заколотники пропонували йому приєднатись до них, але він одмовився. Родина генерала попала в руки заколотників. Вони вбили його єдиного сина і загрожували жорстокою розправою над дочкою, дружиною і старою матір'ю, якщо генерал не перейде на їх бік. Але генерал не міг зрадити народ і навчав нові полки, організовані робітниками й селянами. Військо поважало генерала, вірило йому.

— Капітан,— тихо звернувся до льотчика генерал,—я знаю вас як одного з наших кращих пілотів (льотчик відчув ніяковість, пригадавши, що в його рахунку збитих літаків лише два німецьких "гейнкелі" і три італійських "фіати"; він знав товаришів, що збили більше) і як палкого патріота нашої батьківщини. Я хочу доручити вам одну серйозну і абсолютно таємну справу.

— Мій генерал, я чекаю вашого наказу, я зроблю все, що зможу.

— Ви мусите перелетіти через Стару Кастілію і знизитись на території нашої північної армії.

— Це можна.

— Під час польоту можлива зустріч з ворогом у повітрі. Тоді вам доведеться боронитись від кількох німецьких або італійських винищувачів.

— Це можна.

Генерал пильно придивлявся до льотчика.

— Коли ви не виконаєте доручення, тоді доведеться посилати іншого.

— Я зроблю все, щоб виконати.

— Гаразд. Я певен цього. Слухайте, в північному штабі є зрадники. Наша розвідка затримала фашистського шпигуна, і він признався, що заколотники знають шифр і код[2], яким ми підтримуємо зв'язок з зовнішньою армією. Негайно шифрувальний відділ розробив новий код. Цей код записаний симпатичним чорнилом на сорочці, яку ви одягнете на себе.

Генерал перевів погляд на ширму, що загороджувала один куток кабінету.

— Майор, будь ласка!

Льотчик пронизливо подивився на генерала і зиркнув за ширму. Він не сподівався, що при їхній розмові присутній свідок. З-за ширми вийшов військовий. Це був начальник шифрувальної частини штабу.

— Майор Гонсалес, сорочка з вами?

— Ні, генерал!

— Я буду спокійний лише тоді, коли сам побачу, що капітан одяг сорочку. Це треба зробити тут. Будь ласка, принесіть сорочку сюди.

— Слухаю,— і майор вийшов.

Генерал хвилину помовчав, потім устав, пройшовсь по кімнаті, зазирнув за ширму і, повернувшись до стола, знову сів у крісло. Одкрив одну з шухляд і витяг відтіля книжку в синій оправі. Капітан побачив розкішне видання "Дон-Кіхота Ламанчського".

— Капітан,— тихо сказав генерал,— нам відомо, що вже не перший раз заколотники викривають наші шифри. Тому я не довіряю своєму шифрувальному відділові. Отже, я розробив шифр, який повинні знати я і командувач північної армії. Ви теж, бо ви передасте його усно. Нахиліться до мене і слухайте уважно. Берете перше речення.

Голос генерала знизився до шепоту:

— Двадцятий розділ цієї книги починається відразу з тексту. Літери позначаєте числом, по черзі, як вони тут зустрічаються. Кожна літера лише один раз.

Отже, кожна цифра заступає певну літеру. Коли якась літера в тому реченні не зустрічається, дописуєте цифру відповідно до місця літери в алфавіті. Кожен день міняйте розділ, залежно від того, на яке число місяця припадає даний день. Десятого — до двадцяти додавайте десять

і шифруйте по сторінці тридцятій, п'ятнадцятого — додавайте п'ятнадцять і шифруйте по сторінці тридцять п'ятій і так далі Зрозуміли?

— Зрозумів,— насупивши брови, тихо вимовив капітан.

— Зверніть увагу на видання цієї книги — Барселона, 1934 рік. А тепер перейдемо до карти і приблизно визначимо ваш шлях.

Генерал кашлянув, заговорив голосно і, взявши в руки шомпол замість указки, підійшов до великої карти Іспанії, що висіла на стіні.

— Ви вилітаєте з аеродрому за півгодини до світанку. Держите курс весь час на північ. На захід залишиться Торрелагуна. Гори Гвадаррами перелетите біля Лосойя. Намагайтесь летіти по середній лінії між Вальядолідом і Бурго сом. Прямуйте по четвертому меридіану. Висота бажана найбільша, але в окремих випадках вам, можливо, доведеться ховатись на брючному льоті, користуючись різними горбками й лісами. Ви самі це прекрасно знаєте.

У двері постукали. Зайшов майор Гонсалес. В руках він тримав сорочку. Льотчик роздягся і змінив свою сорочку на сорочку, яку йому подав майор.

— Будьте уважні і не пошкодьте її,— зауважив він.

Коли капітан знов одягнувся, генерал суворо подивився

на нього й урочисто промовив:

— Капітан Хозе Індаlegо, на вас покладається важливе доручення, від виконання його залежить успіх республіканських військ.

Генерал потиснув льотчикові руку.

— Ідіть, капітан.

II

Фернандо тринадцять років, Рамону чотирнадцять. Тиждень тому, коли заколотники перейшли в наступ, німецькі "юнkerси" засипали бомбами маленьке сільце Тортолес, і за годину замість села чорніла купа руїн, охоплених полум'ям пожеж. Майже половина населення загинула під час повітряного бомбардування. Ті, хто залишився живий, розбіглись в усіх напрямках, ховаючись у лісах і полях. Врятувались і Фернандо та Рамон. Вони знайшли собі притулок у ближчому лісі, де кілька людей з їхнього села викопали печеру. Батьки Рамона загинули від бомби німецького льотчика, а батьки Фернандо зникли під час утечі. Фернандо думав, що його сім'я заховалась десь у іншому місці.

За той тиждень інтервенти й заколотники з допомогою танків, авіації та важкої артилерії просунулись кілометрів на п'ятнадцять — двадцять і тепер руїни Тортолес залишились у тилу.

Дехто з селян повернувся в зруйноване село, а круглий Фернандо і довгоногий Рамон, як називали їх у селі, продовжували ховатися в своїй печері, побоюючись інтервентів.

Хлопчики цілими днями ходили по лісу, збираючи ягоди та гриби. Щоб не зустрічатись з солдатами заколотників чи інтервентів, вони не відходили далеко од своєї схованки і поводитись дуже обережно. Але гарматний рев все віддалявся, кулеметної стрільби зовсім не чути було, і хлопчики сміливішали в своїх прогулянках.

Того дня, лише стало розвиднятись, обидва хлопці подались у ліс, щоб набрати в рівчаку води. Йшли вони повільно, обережно. І коли перший промінь сонця освітив верхів'я дерев, вони опинились на вузькій, але довгій прогалині між дерев, приблизно кілометрів за два від своєї печери. Над прогалиною здіймався горбок, а на горбку ріс старезний дуб.

Близько тут хлопчики надібали полуниці і почали збирати їх у ворки, пороблені з великих лопухів.

У повітрі відчувалась прохолода. Сонце ще не висушило роси, коли над лісом почулося гудіння літаків і скрекотіння кулеметів.

Обидва хлопчики враз заховались під деревами. В просвіті між вітами вони бачили в синьому небі чотири літаки. Один з них, більший, був літак-розвідник, а три менших, надзвичайно повороткі, літаки-винищувачі. Винищувачі атакували розвідника. Він мав меншу швидкість, ніж його вороги. Майже не одстрілюючись, він намагався прорватись на північ. Хлопчики догадались, що розвідник належав до республіканської армії, а винищувачі були німецькі або італійські.

Винищувачі випередили розвідника й кинулись на нього з трьох боків. Республіканський пілот розрядив кулеметну стрічку і скерував свою машину в лоб одному з винищувачів. Над винищувачем спалахнув вогник, і його мотор враз затих. Полум'я охопило літак. Машина задерла хвіст догори й почала падати. Від літака відокремилась чорна крапка. То вистрибнув пілот. Через дві секунди над ним пурхнула біла стрічка і враз розгорнулась в білу парасолю.

Літак, мов величезний вогняний снаряд, з гуркотом упав у ліс.

Хлопчики щільніше притулились до дерева, але продовжували стежити за повітряним боєм. Обидва винищувачі ще дужче натиснули на розвідника. Короткі черги кулеметних пострілів торохтіли одна за одною. На п'ятій хвилині цього бою мотор розвідника замовк. Літак, нахилившись на один бік, закружляв над лісом і почав знижуватись. Винищувачі налітали на нього шуліками, продовжуючи добивати з кулеметів. Республіканець боронився і, востаннє відповідаючи фашистам, спромігся випустити ще одну чергу з свого кулемета. Пілот мусив зосередитись на керуванні літаком. Він міг, з великою обережністю і точністю, приземлитися на вузькій прогалині серед лісу. Але літак трохи не долетів

до тієї прогалини, ударився колесами об верхи дерев і з гучним тріском звалився поблизу того місця, де ховалися хлопчики. Все замовкло, лише над лісом гуркотіли два винищувачі. Сюди ж спускалася біла парасоля парашута.

Хлопчики залишались непорушними. Вони бачили, як парашутист тут же приземлився, скочив на ноги, відчепив стропа парашута і, озброївшись револьвером, обережно підійшов до розбитого літака. Він обійшов його навколо, потім підняв голову вгору. Над лісом низько-низько кружляли винищувачі. Сідати на прогалину вони не наважувались. Парашутист сховав револьвер у кобуру, підняв руки і почав сигналізувати своїм товаришам. Один літак закачав крилами, очевидно відповідаючи, що все зрозуміло, і винищувачі полетіли геть.

Хлопчики догадувались, що літаки, мабуть, обіцяли пізніше прислати допомогу офіцерові, який залишився біля розбитого розвідника.

Фернандо і Рамон, не зводячи очей, стежили за фашистом. Він виліз на крило розбитого літака і, впершись колінами в борт, потяг труп республіканця з кабіни до себе. І враз випустив його з рук і різко смикнувся назад. Пролунав постріл. Фашист захитався і впав з літака, ударившись головою об землю. Республіканець застрелив фашиста. Підвівся на ноги, глянув навколо і знов упав на сидіння. Рука випустила револьвер і безсило повисла на борту літака. Хлопчики зрозуміли, що республіканський льотчик знепритомнів.

— Біжімо,— сказав Рамон,— ми повинні йому допомогти врятуватись раніше, ніж сюди прибудуть фашисти.

Фернандо охоче пішов за Рамоном.

Хлопчики повільно наблизились до літака.

Непорушно лежав закривавлений фашист. Коли б таке трапилось тижнів два тому, обидва хлопчики побоялись би трупа, але за останні дні вони призвичаїлись до страшних речей і подій. Швиденько підбігли до республіканця. На його щоці червоніли краплини крові. Мабуть, це залишила слід куля, що дряпнула по обличчю. Мокрий скривавлений рукав свідчив про рану на руці. Фернандо зняв з льотчика прострелену шапку. Голова була ціла, без жодної дряпини. Рамон одіткнув свою пляшку з водою, змочив льотчикові голову та обличчя і приклав пляшку до губів непритомного. Льотчик розплющив очі, дивився на хлопчика і, здавалось, щось пригадував.

— Ми вас врятуємо,— сказав Рамон. По шапці й нашивках на рукавах хлопчик остаточно переконався, що цей льотчик — республіканець.

— Де я? — спитав льотчик.

— У лісі, біля Тортолес. Ви застрелили фашиста. Ми тут ховаємось і дивилися, як ви бились.

Льотчик хотів піднятись, але не міг, лише ворухнувся і застогнав.

— Мені перебили ногу,— сказав він.— Допоможіть вилізти з літака. Скільки вас?

— Нас двоє. Я — Рамон Бальєстерос, а мій товариш — Фернандо Еспеноса. Наше село розбили бомбами, і ми ховаємось у печері.

Хлопчики допомогли пораненому спуститись на землю. Стиснувши зуби, льотчик сповз з літака і простягся на траві, знов закривши на кілька секунд очі. Потім він попросив хлопчиків дістати з його сумки бинти. За вказівками льотчика вони забинтували йому ногу й руку. Потім він наказав своїм юним помічникам вивернути кишені фашиста. Республіканець глянув на знайдені в кишені документи. Папери

належали Карлу Фельдгеру і свідчили, що їх власник недавно прибув до Іспанії з Мюнхена.

— Підтягніть його до літака, відкрийте кран, щоб випустити з баків бензин,— наказав капітан Індалего,— треба знищити літак і труп, щоб заплутати заколотників, коли вони шукатимуть його. Нехай вони думають, що загинув я.

Через якихось десять хвилин німець і поламаний літак були облиті бензином. Капітан забрав кашкет свого ворога, пошкандибав на одній нозі до краю прогалини. Потім сказав Рамонові підпалити бензин.

Полум'я спалахнуло враз і через кілька хвилин розгорілось справжньою пожежею.

— Безперечно, тут скоро з'являться фашисти,— промовив капітан,— ми повинні добре заховатись. Ви знаєте якесь потайне місце поблизу?

— Нашу печеру вони навряд чи знайдуть,— відповів Рамон.

— Допоможіть мені туди дійти. Але треба це зробити так, щоб не залишити ніяких слідів.

Два кілометри їм довелося йти годин зо дві. Коли наблизились до печери, капітан ледве тримався, і хлопчики майже на руках внесли його до свого сховища. Ледве встигли це зробити, як у лісі з'явився вантажний автомобіль заколотників. Фашисти шукали свого льотчика та республіканський літак. Незабаром у печеру долетіли вигуки й кілька пострілів. Заколотники викликали німецького льотчика, але той не відповідав ні на вигуки, ні на постріли. Командир загону мав повідомлення, що в лісі лежать два розбиті літаки, більший з них — республіканський і біля нього живий німецький льотчик, що врятувався на парашуті. Справді, вони знайшли дві обгорілі машини і один обвуглений труп, з республіканською шапкою поблизу нього. То міг бути

лише республіканський льотчик. Живого ж німця ніде не знаходили. Можливо, він, поранений, одійшов десь убік і зомлів. Фашисти обшукали кожний кущик.

Так уявляли собі справу заховані в печері.

Протягом дня хлопчики не залишали свого притулку. Льотчик час від часу просив води. Він розпитував, чи далеко фронт, і лаявся, що нога не дозволяла йому вийти в ліс.

— Я мушу негайно, негайно перейти фронт,— повторював він кілька разів, коли був у стані напівсвідомості.

Часом голоси солдатів чулись зовсім близько від печери, і тоді обидва хлопчики завмирали, боячись ворухнутись Один раз шарудіння ніг почулося біля самого входу, але замаскований, як барсуча нора, вхід до печери не привернув уваги заколотників.

Коли почало смеркати, голоси солдатів стихли. Здалека доносились гарматна стрілянина. Поранений лежав мовчки. Він чув, що хлопчики про щось шепотілись між собою. Потім Рамон устав і вийшов з печери. Він довго не повертався. Льотчик спитав Фернандо, куди зник Рамон.

— Він спробує перейти фронт і сповістити наших про вас,— відказав Фернандо.— Ми умовились, що я кожен день виходитиму на велику прогалину в лісі і чекатиму республіканських літаків, які прилетять за вами. Коли поблизу не буде заколотників, то я подам їм знак прапорцем, що тут можна сісти.

— Що? — здивовано спитав капітан і хотів підвестись на ноги, але застогнав і знов опустився долі.

Гарматні постріли доносились все ближче і ближче. Блискавиці пострілів освітлювали небо. Десь далі гримотіли вибухи снарядів.

Рамон ішов швидко, скільки це дозволяли нічні сутінки. Па півночі, на віддалі восьми — десяти кілометрів, відбувалась артилерійська дуель. Хлопчик обходив бій з лівого флангу. Він ішов без дороги, прямуючи то росяними нивами, то переходячи маленькі гаї, де він не боявся заблукати. Він знав навколишню місцевість на тридцять або сорок кілометрів, бо останні два роки часто ходив сюди з батьком на полювання і легко проходив п'ятдесят кілометрів на день. Він хотів скористатись одною з маловідомих стежок і бродом через річку Санта-Гата, щоб вийти у відроги Басконських гір.

Рамон був певний, що там зможе легко перейти лінію фронту, бо в тій місцевості не було ніяких доріг, туди не йшли ні танки, ні артилерія. В тій стороні зовсім не чути було гарматних пострілів. Навряд, щоб у тих горах зустрічалось багато вартових,, бо ні заколотники, ні урядові війська не змогли б у великій кількості пройти через ці скелі та прірви, Найнебезпечнішим місцем на своєму шляху Рамон вважав долину річки Санта-Гата, де вартові й розвідники могли сховатись подекуди в густих очеретах або в кущах над річкою. Батько колись показував Рамонові брід, якого, на його думку, більше ніхто не знав. Під час одного полювання батько випадково натрапив на той брід, визначив примітні знаки поблизу і пізніше кілька разів користувався з них.

Ніч зоряна, без місяця, і хлопчик міг роздивлятись лише на близькій віддалі. Час від часу він згадував батька, з яким не раз тут ходив, а потім уявляв батька й матір, як вони лежать убиті бомбою. В такі хвилини по; щоках хлопчика текли сльози, і він, схлипуючи, витирав їх рукою. Невимовна ненависть до інтервентів сповнювала його серце.

Було десь коло півночі, коли Рамон став спускатись у долину Санта-Гата. Він ішов не стежкою, а просто по схилу горба, перебираючись з скелі на скелю. Кілька разів хлопчик боляче вдарився об каміння, але з його уст не зірвалось жодного звуку. Хвилювання десь зникло, і він

відчував лише сильне напруження. Часом доводилось лягати і прислухатись, чи нема чогось підозрілого.

Навколо панувала тиша, якщо не рахувати віддалених пострілів.

Рамон спустився в долину і наближався до річки, коли збоку почувся вигук:

— Стій! Хто йде?

До стіни очеретів лишалось не більше двадцяти кроків.

— Республіка! — відповів Рамон, роблячи стрибок вперед. Раптом він упав на землю і зробив це вчасно, бо в ту ж мить пролунав постріл.

Хлопчик, не підводячись над землею, перевернувся і з шумом скотився в очерет. Почувся ще один постріл і плюскіт кулі. Рамон схопився на ноги і стояв майже по пояс у воді. Скоренько нахилився і ступив кілька кроків, щоб далі заховатися в очереті.

З другого берега заторохтів кулемет. "Ось і лінія фронту",— промайнула в голові думка. Кулеметові відповідали постріли з рушниць. Хлопчик присів у воду по саму шию. Чув, як над ним свистіли кулі, але об воду вони не булькали. Стріляли поверх його голови. Відчував себе, як кролик, якого майже наздогнали собаки. Ось-ось його викриють і розірвуть.

Минуло кілька хвилин. Перестрілка майже вщухла, Рамон почав обережно посуватись угору проти течії. Тут річка робила затоку, що на значному протязі поросла очеретом. Вище це була звичайна швидка річка, яка текла між горбами.

Хлопчик боявся далеко віддалятись від берега. Йти було важко, і скоро він відчув холод. Коли так охолов, що почав дрижати й клацати

зубами, тоді наважився вибратись на берег і спочатку повз, а далі підвівся й пішов, нахилиючись між кущами та очеретами. Скоро він наблизився до того місця, де гадав знайти брід. Знов обережно зайшов у воду. Зразу йшов водою по коліна, та на середині глибина доходила до пояса. Він ледве тримався на, ногах, бо течія підіймала його і намагалась знести вниз. Але через два кроки почало раптово міліти. Вийшовши на другий берег, насамперед роздягся та викрутив свій одяг. Потім одягся і, продовжуючи дрижати від холоду, пішов геть од річки, обходячи далі кулемет, який він чув на цьому березі. Хоча Рамон був майже певен, що той кулемет належав республіканцям, він боявся потрапити під їхні кулі.

Зорі вже тьмарились, коли він підійшов до селища Педро-Крістіна. На схилі горба чорніли маленькі будинки, оточені садами. В жодній хатині не горіло світло. Рамон підходив до них надзвичайно обережно. Він мучився думкою, як розгадати, чи є якесь військо в Педро-Крістіні і яке саме.

Біля самого села за щось зашпортнувся. Нахилився і побачив під ногами труп. Стало неприємно і страшно. Одійшов кілька кроків, постояв, збираючись з думками, потім знов рушив обережно вперед. Увійшов у село, перелізши через огорожу, і наблизився до першого будинку, але замість будинку натрапив на купу руїн. Хлопчик переходив від садиби до садиби, і скрізь його зустрічали лише руїни. В одному місці натрапив на живу людину. Спочатку хлопець здригнувся і закам'янів на місці, але біля розбитої хатини почув якийсь шепіт. Він завмер і слухав. Той пронизливий голос належав жінці. Жінка шепотіла, а потім починала плакати і сміятися.

Жінка збожеволіла. Руїни, трупи і божевільна жінка — це сліди нальоту італо-німецької авіації, що день тому бомбардувала і розстрілювала з повітря Педро-Крістіну. Рамон боявся божевільних більше, ніж кулеметів. Він обережно обійшов жінку і залишив руїни Педро-Крістіни.

Небо побіліло, зорі смутнішали — наближався світанок. Хлопчик з останніх сил біг по стежці, що вела з села в гори.

Коли зовсім розвиднилось він хотів спочити, але було холодно. Довелося продовжувати бігти. Власне, Рамон уже не біг, а тільки йшов, намагаючись швидко робити великі кроки. Коли над горбамй показалось сонце, десь поблизу пролунав постріл. Рамон, не чекаючи наступного пострілу, захитався, мов підстрелений, і впав на землю. Трохи піднявши голову, він розглядав навколишню місцевість. На двох протилежних горбках розвівались прапори. Але на значній віддалі Рамон не міг розгледіти кольори прапорів. Рамон вирішив повзти до того прапора, що маяв ближче, аби подивитись на нього, і коли то буде прапор заколотників, повернути назад і втікати. Хлопчик повз, вигинаючись, мов вуж. Він ховався від пострілів, але ніхто більше не стріляв у нього. Скоро помітив, як назустріч вийшло Двоє озброєних людей. Вони йшли, низько нахилиючись над землею. Це могли бути друзі,— а якщо вороги? Вони підходили все ближче. Рамон з хвилюванням чекав розв'язки. Він напружив очі, і йому здалося, що розрізняє кольори республіканського прапора. За кілька хвилин до нього підійшли два солдати-баски.

— Хай живе республіка! — крикнув Рамон. Він далі не міг іти. Солдати підняли його на руки, і незабаром сміливий підліток опинився біля республіканського прапора.

Виявилось, що другий горб, на якому він бачив другий прапор, теж займав загін північної республіканської армії. Тому-то звідти ніхто не стріляв по хлопчикові. Єдиний постріл, який він чув, зробив вартовий у повітря, попереджаючи про наближення невідомого.

IV

Майор Гонсалес прибув, щоб доповісти своєму генералові.

— Що ж, майор, доведеться посилати новий літак на північ? — спитав генерал.

— Ні. Одержано на ваше ім'я зашифровані радіограми з штабу північної армії. Очевидно, там одержано сорочку капітана Індалего.

Майор передав генералові два папірці, списані цифрами.

Генерал пробіг по них очима і поклав радіограми біля себе на стіл.

— Гаразд, майор, я продивлюсь їх пізніше, а ви віддайте наказ, щоб усі радіограми, шифровані цим шифром, негайно передавались мені з радіостанції.

Майор вийшов.

Генерал дістав із шухляди товсту книгу в синій оправі, механічно позирнув на календар і, знайшовши початок двадцять сьомого розділу, почав надписувати над цифрами радіограми літери. Скоро закінчив роботу і перечитав текст першої радіограми:

"Мав бій з трьома винищувачами поблизу лінії північного фронту. Одного винищувача збив. Довелося сісти на ліс. Літак знищив. Дякуючи юним патріотам Фернандо Еспеноса і Рамону Бальєстерос, заховався від заколотників. Врятований льотчиком-баском. Доручення виконав. Чекаю розпоряджень.

Капітан Хозе Індалего".

Текст другої телеграми:

"Сорочку капітана Хозе Індалего одержав. Одночасно користуюсь старим шифром, щоб одурити заколотників. Всі відомості, передані старим шифром, вважайте недійсними. Наш шифрувальник Морега виявився зрадником. За годину повідомлю вас про наш стан і плани. Певний перемоги над ворогами народу.

Командувач північної армії".

[1] Добрий день! (Ісп.)

[2] Шифр — умовна азбука, якою пишеться таємне листування. Код — збірник умовно скорочених різних назв та цілих речень. Ці умовні скорочення застосовуються, головним чином, при передачі по телеграфу та радіо різних відомостей.